

Dušičky 1993

Prečo sme si, Česi. Slováci a Čechoslováci, nedokázali ubrániť svoj štát? So zbraňou v ruke boli sme pripravení zachrániť spoločné dielo pred cudzou silou v roku 1938, v čase Mníchova. Politici, ktorým sme dôverovali, nás presvedčili, že máme ustúpiť.

Mali sme sa brániť.

Poplatok za ústup? Zaplatený pár mesiacov na to: rozbitie Republiky. O tridsať rokov neskoršie, v roku 1968, nás naši politici po druhý raz uhovorili, aby sme neodporovali vonkajšiemu násiliu. Nešlo vtedy o celistvosť Republiky, a jednako sa asi vtedy urobil prvý krok k jej rozpadu.

Mali sme sa brániť.

Myslím si, že za „normalizačných“ dvadsať rokov značne narástli protiklady medzi českou a slovenskou spoločnosťou. Zakrývané, a v skutočnosti prehlbované, plášťom socialistickej industrializácie a politického a kultúrneho vyrovnania. Pri demokratickom vývoji by sa protiklady boli skôr zmenšovali. Najmä ony, viac než zlomysel'ná náhoda, čo nám k moci postavila extrémne osobnosti, zapríčinili koniec politického súžitia.

A predsa sme v roku 1992 väčšina občanov Českej i Slovenskej republiky boli zas pripravení ubrániť spoločný štát. A zas sme našich politikov poslúchli, aby sme nevzdorovali. A zas zvíťazila zlá sila. O to horšia, že prišla zvnútra, nie zvonku. Sila s negatívnym znamienkom – slabosť slovenských, a možno i českých, politikov, publicistov a vzdelancov, kompenzovaná siláctvom.

Mali sme sa brániť.

Historici zaznamenajú jednu konštantnú črtu krátkych dejín Československa: osudové rozhodnutia vždy urobila hŕstka politikov v rozpore s vôľou občanov. I druhé rozbitie Republiky, tak ako prvé, môže mať zdanie legality, ale nebolo legitímne: väčšina ho nechcela.

Druhá konštanta našich dejín: po osudovom zlome alibistické výhovorky politikov, balené do vznešených slov. „Nepocit'uji žádná sentimentální pouta k československému státu. Nepřičítám nejvyšší hodnotu státu, ale spíše člověku a lidstvu.“ „Keby sa Česko a Slovensko neboli rozdelili ... uprostred veľmi citlivej strednej Európy by vznikol sud s pušným prachom...“ Takéhoto sa nám dnes dostáva vysvetlenia a útechy od našich dvoch prezidentov.

Keď pár dní po 28. októbri, v Deň zosnulých, budeme chodievať na cintoríny, spomínajme aj na tých, čo za myšlienku demokratického Československa položili svoje životy. Ak uroníme slzu, poľutujme živých – tých, pre ktorých táto myšlienka zomrela. Netušili sme, že prídu Dušičky, keď k nám báseň Františka Halasa „Dušičky 1938“ prehovorí s novou aktuálnosťou.

*Pomezím táhlým bloudí plno stínů
to padlí stezku hledají
v ztracenou sladkou domovinu*